

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційне дослідження Амосова Юрія Дмитровича
«Принципи архітектурно-планувальної організації тимчасових поселень для внутрішньо переміщених осіб в Україні», представлене на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 19 – Архітектура та будівництво, спеціальності 191 – Архітектура та містобудування

Детальне вивчення дисертації Амосова Юрія Дмитровича «Принципи архітектурно-планувальної організації тимчасових поселень для внутрішньо переміщених осіб в Україні» дозволяє зробити узагальнені висновки стосовно актуальності, достовірності та обґрунтованості основних теоретичних положень, висновків та рекомендацій, наукової новизни, практичного значення та рівня оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Дисертаційна робота присвячена актуальній науково-практичній проблемі архітектурно-планувальної організації тимчасових поселень для внутрішньо переміщених осіб в Україні. Актуальність дослідження обумовлена наслідками широкомасштабної збройної агресії проти України, що спричинила значні руйнування житлового фонду та масштабне внутрішнє вимушене переміщення населення. Обрана тема є своєчасною, актуальною та має важливе практичне значення у формуванні ефективних механізмів післявоєнного відновлення.

У роботі автором проаналізовано український та міжнародний досвід організації тимчасового житлового середовища для постраждалого населення. Особливу увагу приділено питанням сталості середовища, безпеки, адаптивності та функціональної ефективності таких утворень. Важливим результатом дослідження є запропоновані принципи архітектурно-планувальної організації тимчасових поселень, а також розширення поняття «тимчасове поселення» як динамічної містобудівної одиниці.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій побудовано на аналізі наукових джерел (проаналізовано 188 праць), детальному

вивчені закордонного та вітчизняного досвіду проектування тимчасових поселень, успішної апробації результатів роботи у професійній проектній діяльності та міжнародному конкурсному проектуванні. Автором опрацьовано значний обсяг теоретичних, нормативних та практичних джерел, а також міжнародний і український досвід формування тимчасового житлового середовища.

У своєму дослідженні автор використовує загальнонаукові та спеціальні архітектурні методи, в тому числі концептуальне проектування (імітаційне моделювання) в межах власного дослідження.

Грунтовний аналіз представленої дисертації дає підстави констатувати високий рівень наукової достовірності висунутих тез, підсумкових висновків та розроблених методичних рекомендацій щодо архітектурно-планувальної організації тимчасових поселень для ВПО.

Достовірність основних положень роботи підтверджується:

- проведеним змістовним аналізом наукових джерел, що сфокусовані на темі дослідження та дотичних до неї тем;
- апробацією основних теоретичних положень дослідження, що висвітлені в публікаціях автора у фахових наукових виданнях України та апробовані в тезах доповідей на конференціях;
- апробацією результатів, що були впроваджені в практичне проектування, а саме у планувальні рішення детального плану території та проектних пропозиціях розвитку «Містечко Хансена» в селі Тарасівка, Фастівського району Київської області.

Сукупність наведених факторів дозволяє аргументувати, що основні результати дослідження є достовірними та науково обґрунтованими, відповідають поставленій меті та задачам дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів:

Серед найбільш важливих досягнень дисертаційного дослідження варто зазначити наступні:

Здобувач має достатню кількість та якісь публікацій, що відповідають вимогам п.8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії».

Оцінка змісту, стилю та мови дисертації, її завершеності, оформлення.

Представлене дисертаційне дослідження складається з: анотацій українською та англійською мовами; списку публікацій здобувача за темою дослідження; термінологічного словника; переліку умовних скорочень; вступу; 3 розділів з висновками по кожному розділу; загальних висновків по дисертаційній роботі; списку літературних джерел та 5 додатків. Загальний обсяг роботи – 306 сторінок, з яких основного тексту – 166 сторінок, рисунки – 44, таблиці – 3; список літературних джерел налічує 188 найменувань на 22 сторінках, 5 додатків представлені на 55 сторінках, в тому числі акти впровадження на 5 сторінках.

Стиль викладу матеріалу є послідовним і фаховим. Робота написана на належному науковому рівні із використанням професійної архітектурно-містобудівної термінології. Мова дисертації є зрозумілою, аргументованою та відповідає вимогам, що ставляться до дисертаційних досліджень за спеціальністю.

У **вступі** наведена проблематика дослідження, розкрито актуальність теми, представлені об'єкт, предмет та межі дослідження, визначено наукову новизну та практичне значення.

У **першому** розділі дисертаційної роботи «Теоретичні та практичні передумови дослідження архітектурно-планувальної організації тимчасових поселень» проведений аналіз наукових джерел щодо теми дисертації, а також проаналізовано світовий і вітчизняний досвід формування тимчасового житлового середовища для постраждалого населення. Автор розглядає теоретичні та практичні передумови формування тимчасових поселень, а також аналізує міграційні процеси та фактори, що впливають на планування таких

структур. Особливої уваги заслуговує спроба оцінити потенціал тимчасових поселень з точки зору сталого розвитку та безпеки середовища.

У другому розділі роботи «Планування та забудова тимчасових поселень» запропоновано класифікацію таких поселень, сформульовано визначення тимчасового поселення як динамічної планувальної одиниці та розроблено моделі просторової організації поселень різного планувального характеру. Важливим результатом дослідження є система принципів архітектурно-планувальної організації тимчасових поселень для ВПО.

Були сформульовані основні принципи: принцип безпеки – зовнішньої та внутрішньої; принцип сталості середовища; принцип комбінаторності планування та забудови; принцип середовищної відповідності, котрими доцільно керуватись при проектуванні тимчасових поселень.

У третьому розділі «Пропозиції архітектурно-планувальної організації тимчасових поселень» запропоновані практичні пропозиції, шляхом сценарії трансформації існуючих прикладів тимчасових поселень в Україні, та оцінки цих трансформаційних змін, та методи виконання виявлених у роботі принципів. А також представлені рекомендації та результати апробації запропонованих підходів у межах експериментального та реального проектування, та комплексна методика організації тимчасових поселень. Це підсилює практичну цінність роботи та свідчить про прикладний характер дослідження.

Загальні висновки є обґрунтованими, повною мірою корелюють із визначеними завданнями та логічно підсумовують основні результати наукового пошуку. Дисертаційна робота справляє цілісне враження завершеного наукового дослідження, у якому послідовно та комплексно розкрито проблематику організації тимчасових поселень для внутрішньо переміщених осіб.

Зміст роботи є добре структурованим: від аналізу теоретичних передумов і світового досвіду автор переходить до формування власних принципів, моделей і практичних рекомендацій. Доцільно відмітити також і графічне наповнення дослідження та авторські креслення, що повністю відповідають текстовій складовій.

- сформульовано систему принципів архітектурно-планувальної організації тимчасових поселень для ВПО та розроблено моделі універсальних територіально-планувальних модулів розпланування та забудови.
- удосконалено комплекс методів, що забезпечують архітектурно-планувальну організацію таких поселень.
- розширено класифікацію тимчасових поселень, а також впроваджено авторське визначення тимчасового поселення як динамічної містобудівної одиниці та систему базових показників для оцінки його сталого розвитку.
- дістала подальший розвиток комплексна методика, що регламентує архітектурно-планувальний розвиток тимчасових поселень.

Практичне значення дослідження пов'язане з можливістю застосування отриманих результатів у процесі формування тимчасового житла для внутрішньо переміщених осіб та постраждалого населення. Запропоновані методичні підходи й рекомендації можуть бути використані у проектній практиці, під час розробки містобудівної документації та вдосконалення державних будівельних норм у сфері мобільного й швидкозбірного житла.

Практичне впровадження результатів дослідження підтверджується їх використанням у навчальному процесі архітектурного факультету КНУБА, у методичних розробках для магістерського дипломного проектування.

Позитивним аспектом є також використання результатів роботи у професійній проектній діяльності та міжнародному конкурсному проектуванні (розробка проектної моделі тимчасової житлової групи на 10 сімей для постраждалих районів в Акапулько, Мексика у рамках міжнародного конкурсу AG360 Concurso Internacional de Arquitectura "Vivienda Emergente"), що свідчить про прикладний характер і актуальність проведеного дослідження.

Оцінка наукових публікацій. В ході роботи над дослідженням було опубліковано 5 друкованих статей (4 з них одноосібні). Дані статті розкривають загальні теоретичні положення дисертаційного дослідження та були опубліковані у фахових виданнях України категорії «Б». Крім того опубліковано 13 тез доповідей, що увійшли до збірок матеріалів науково-практичних конференцій.

Позитивно слід відзначити поєднання теоретичного аналізу, системного підходу, моделювання та апробації результатів у реальному й експериментальному проектуванні. Це забезпечує не лише наукову, але й прикладну цінність дисертації.

До основних здобутків дослідження доцільно віднести формування комплексного підходу до архітектурно-планувальної організації тимчасових поселень для внутрішньо переміщених осіб. У роботі вперше сформульовано систему принципів організації тимчасових поселень, що охоплює аспекти безпеки, сталості середовища, комбінаторності планувальних рішень та середовищної відповідності.

Науковий інтерес становлять запропоновані автором універсальні територіальні модулі-прототипи для розпланування та забудови тимчасових поселень, а також удосконалений комплекс методів їх архітектурно-планувальної організації.

У роботі розширено класифікацію тимчасових поселень за низкою критеріїв та уточнено визначення поняття «тимчасове поселення» як динамічної містобудівної одиниці. Подальшого розвитку набула комплексна методика формування тимчасових поселень на містобудівному, планувальному, об'ємно-просторовому та експлуатаційному рівнях.

Дискусійні положення, зауваження та побажання:

Загалом, позитивно оцінюючи здобутки дисертанта, вважаю за необхідне зазначити наступні дискусійні положення та зауваження до поданої дисертаційної роботи, які не є критичними та не знижують наукової значимості роботи:

- Наочний матеріал значно збагатили б приклади об'ємно-просторових рішень з ілюстрацією самих житлових об'єктів, тимчасових об'єктів громадського обслуговування, визначенням композиційних закономірностей та акцентування за допомогою об'єктів різної поверховості. А також варто було б розглянути перспективи розвитку адитивних технологій архітектури в Україні для тимчасових архітектурних об'єктів;

- Опис міждисциплінарних методів оцінки загроз для міського середовища на стор. 102 є дещо узагальненим та вибіркоким. Бажано було б розкрити їхню суть в дії при застосуванні на прикладах проектів впровадження;
- Для обґрунтування компактних структур, які фігурують у дослідженні та прогнозування їхнього розвитку доцільніше застосувати конкретні методи, наприклад: оптимізації компактних структур на основі шестикутної решітки, як у роботах В.О. Тімохіна та В.А. Щурової або подібний прикладний метод «еластичних ниток» з роботи М.В. Гарбар;
- Щодо економічного фактору, вартісні показники такого будівництва повинні кореспондуватися з бюджетним капіталовкладенням на будівництво, з урахуванням об'єму вкладених інвестицій;
- У роботі заявлена, але недостатньо проаналізована можливість композиційного поєднання образу даних поселень у відповідності до забудови існуючих населених пунктів.

Серед побажань окремо слід виділити, що пропозиції автора щодо принципів формування тимчасових поселень для ВПО містять потенціал до поглиблення і детальної розробки та, в майбутньому, можуть розвиватись у самостійні наукові праці.

Відповідність дисертації вимогам **«Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії»**. Дисертація Амосова Юрія Дмитровича **«Принципи архітектурно-планувальної організації тимчасових поселень для внутрішньо переміщених осіб в Україні»** відповідає вимогам **«Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії»**, зокрема пп. 5, 6, 7, 8, 9. В даній дисертації дотримані всі правила академічної доброчесності. Вона є завершеним науковим дослідженням. Отримані в роботі наукові положення і практичні результати свідчать про вагомий особистий внесок автора у науку.

Загальний висновок.

Наукова робота, виконана Амосовим Юрієм Дмитровичем, справляє позитивне враження. Дослідження має виражену наукову новизну і практичну цінність. Завдяки сукупності реалізованих наукових розробок робота повністю відповідає чинним нормативним вимогам до дисертаційних досліджень на здобуття ступеня доктора філософії з архітектури.

Вважаю, що дисертація Амосова Юрія Дмитровича «Принципи архітектурно-планувальної організації тимчасових поселень для внутрішньо переміщених осіб в Україні» є завершеною, самостійною науковою роботою, котра відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, та напрямку наукового дослідження освітньо-наукової програми Київського національного університету будівництва і архітектури з спеціальності 191 – Архітектура та містобудування, а її автор Амосов Юрій Дмитрович, заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 191 – Архітектура та містобудування.

Рецензент,

кандидат архітектури, доцент,

доцент кафедри Дизайну архітектурного середовища

Київського національного університету

будівництва і архітектури

Вікторія ЩУРОВА

